

A-1792

INSTYTUT TURYSTYKI

RYNEK TURYSTYCZNY SŁOWACJI

Opracowała: Bożena Radkowska

WARSZAWA, 1997

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-1792

Praca wykonana na zlecenie Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki
(temat R-2.3.2/97)

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Ogólna informacja o Słowacji	5
II. Aktywność turystyczna mieszkańców Słowacji	7
III. Najważniejsze rynki docelowe	12
IV. Segmentacja rynków	14
V. Kanały dystrybucji i promocji	16
VI. Miejsce rynku w przyjazdach do Polski	17
VII. Informacja o przyjazdach turystów ze Słowacji do Polski	26
Źródła	30

WSTĘP

Od kilku lat wzrasta liczba zagranicznych wyjazdów mieszkańców Słowacji. W 1996 roku wyjechało za granicę 22,9 mln Słowaków. Dużą część wyjazdowego ruchu ze Słowacji stanowią wyjazdy krótkie lub jednodniowe.

Do głównych kierunków zagranicznych wyjazdów Słowaków należą Czechy, Włochy i Węgry. W przypadku dłuższych wyjazdów wakacyjnych także takie kraje, jak Grecja, Chorwacja i Hiszpania oraz Austria, Niemcy i Francja.

Najczęstszym motywem krótkich zagranicznych wyjazdów Słowaków są zakupy oraz odwiedziny krewnych i znajomych. Często motywem tych wyjazdów jest też wypoczynek i typowa turystyka.

Dominującym motywem dłuższych zagranicznych wyjazdów wakacyjnych Słowaków jest wypoczynek nad morzem. Dwukrotnie mniejszy udział mają wyjazdy w celu odwiedzin rodziny lub znajomych. Ponadto największe znaczenie mają pobyty w górach, wypoczynek nad wodą oraz wycieczki objazdowe i wyjazdy poznawcze (pobyty w miastach).

Wydatki Słowaków na turystykę zagraniczną wyniosły w 1996 roku 482,8 mln USD (wzrost o 46,3% w porównaniu z rokiem poprzednim). Przeciętne wydatki na podróż zagraniczną wynosiły w 1996 roku 6908 koron słowackich.

W 1996 roku Polskę odwiedziło 87,44 mln cudzoziemców (przekroczenia granicy według GUS), w tym 5,423 mln mieszkańców Słowacji. Stanowili oni 6,2% wszystkich odwiedzających Polskę cudzoziemców. Największą grupę przyjezdnych stanowili Niemcy i Czesi. Trzecie miejsce zajęli Słowacy. Duża część gości z tych krajów to odwiedzający jednodniowi.

Według szacunków w 1996 roku Polskę odwiedziło 125 tys. turystów (t.zn. osób spędzających w Polsce przynajmniej jedną noc) ze Słowacji, co stanowiło 0,64% wszystkich zagranicznych turystów odwiedzających Polskę.

W ostatnich kilku latach systematycznie rośnie liczba przyjazdów ze Słowacji do Polski (przekroczenia granicy). Zdecydowaną przewagę w ruchu z tego kraju mają jednodniowi odwiedzający. Liczba turystów ze Słowacji przyjeżdżających do Polski ulega pewnym wahaniom. W latach 1994-1996 liczba ta oscylowała w granicach 120-130 tys. osób.

Według prognoz w 1997 roku po raz pierwszy nastąpi spadek liczby przyjazdów ze Słowacji do Polski (przekroczenia granicy). Związane jest to z powodzią, jaka dotknęła nasz kraj latem tego roku.

W latach 1993-1996 systematycznie rosły wydatki Słowaków na terenie Polski. W 1996 roku Słowacy pozostawili w Polsce 253,2 mln USD, o 148,2 mln USD więcej niż w roku poprzednim. W 1996 roku wydatki Słowaków stanowiły 3,2% wszystkich wydatków cudzoziemców w Polsce. Przeważająca część pieniędzy pozostawionych przez Słowaków w Polsce pochodziła od jednodniowych odwiedzających. Zaledwie kilka procent wpływów z tego rynku stanowiły wydatki turystów.

Turyści ze Słowacji odwiedzają najczęściej region południowy-wschodni oraz centrum Polski (region środkowy-centralny). Ponadto najczęściej odwiedzane są regiony południowy-środkowy oraz środkowy-wschodni.

Turyści słowaccy organizują swoje przyjazdy do Polski najczęściej samodzielnie, bez pomocy pośredników. Przyjazdy organizowane za pomocą biur podróży mają w przypadku rynku słowackiego niski udział. Z usług biur podróży skorzystano w przypadku zaledwie 9,8% przyjazdów, w tym 2,6% przyjazdów odbyło się w ramach zorganizowanych grup.

Do najważniejszych motywów przyjazdów turystów słowackich do Polski należy typowa turystyka (wypoczynek, zwiedzanie, rozrywka) oraz interesy i sprawy służbowe. Często motywem przyjazdów są odwiedziny krewnych lub znajomych oraz zakupy. Pozostałe motywy nie odgrywają praktycznie żadnej roli. Jedynie tranzyt ma nieco większy udział w przyjazdach Słowaków do Polski.

Turyści słowaccy spędzają w Polsce swój czas głównie w miastach. Trzech na czterech Słowaków wybrało tę formę pobytu w Polsce w 1996 roku. Wśród pozostałych form spędzania czasu najpopularniejsze były wycieczki objazdowe po kraju. Udział form typowo wypoczynkowych (pobyt w górach, nad morzem, nad jeziorami, na wsi) był niewielki.

Wśród turystów słowackich odwiedzających Polskę dominują mężczyźni. Przeważają osoby z wyższym wykształceniem, w wieku 35-44 lata. Udział młodzieży w wieku do 24 lat był niewielki. W porównaniu z turystami z innych krajów, wśród turystów słowackich młodzież miała najniższy udział w przyjazdach (oprócz Białorusi).

I. OGÓLNA INFORMACJA O SŁOWACJI

Liczba mieszkańców i jej główne skupiska

Słowacja liczyła w 1995 roku 5,364 mln mieszkańców. Kobiety stanowiły 51,31% populacji, na 1000 mężczyzn przypadało 1054 kobiety. Ludność miast stanowi 57,0% ogółu populacji.

Struktura ludności według wieku przedstawia się następująco¹:

do 19 lat	24,7%,
20 - 39 lat	27,5%,
40 - 64 lata	30,4%,
65 lat i więcej	17,4%.

W ostatnich pięciu latach systematycznie zmniejsza się przyrost naturalny. W 1995 roku wynosił on zaledwie 1,6%.

Przyrost naturalny w Słowacji w latach 1990-1995 systematycznie malał²:

1991	4,6%,
1992	4,0%,
1993	3,9%,
1994	2,8%,
1995	1,6%.

Największym miastem jest stolica kraju, Bratysława, licząca 452 tys. mieszkańców (1995 rok). Drugim miastem pod względem liczby ludności są Koszyce, liczące 240 tys. mieszkańców. Do większych ośrodków należy Nitra (87,4 tys. mieszkańców), Preszow (92,7 tys.) i Żylina (86,7 tys. mieszkańców).

¹ Rocznik Statystyczny, GUS, Warszawa, 1996.

² Statistická Rocenka Slovenskej republiky 1996, Veda, vydavateľstvo SAV, Bratysława, 1996.

Sytuacja i prognozy ekonomiczne

Dochód narodowy (GDP) wynosił w ostatnich latach (w cenach bieżących w mln USD)³:

1991	10801
1992	11742
1993	11075
1994	13791
1995	17441.

Dochód narodowy (GDP) na 1 mieszkańca wynosił w ostatnich latach (w cenach bieżących w USD)⁴:

1991	2044
1992	2214
1993	2080
1994	2579
1995	3252.

W 1997 roku dochód narodowy (GDP) Słowacji wyniesie według The Economist Intelligence Unit (EIU)⁵ 21 mld USD, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniesie 3,87 tys. USD.

W 1996 roku według EIU nastąpił wzrost dochodu narodowego (GDP) o 5,6%, w 1997 roku prognozuje się wzrost GDP o 4,6%. Natomiast według prognoz Central European Economic Review⁶ w 1997 roku należy spodziewać się w Słowacji wzrostu GDP o 4,4%.

³ Statistická Rocenka Slovenskej republiky 1996, Veda, vydavateľ'stvo SAV, Bratislava, 1996.

⁴ Statistická Rocenka Slovenskej republiky 1996, Veda, vydavateľ'stvo SAV, Bratislava, 1996.

⁵ The World in 1997, The Economist Newspaper Limited, London, 1996.

⁶ Central European Economic Review, vol. IV nr 10, grudzień 1996-styczeń 1997, The Wall Street Journal Europe's.

Dynamika przeciętnych wynagrodzeń realnych wyglądała w ostatnich latach następująco (rok ubiegły = 100):

1990	94
1991	72
1992	110
1993	95
1994	102

Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w ostatnich latach kształtowały się następująco (rok ubiegły = 100):

1990	110
1991	161
1992	110
1993	123
1994	113.

W 1996 roku inflacja w Słowacji wyniosła według EIU 10,9%. W 1997 roku przewidywany poziom inflacji wyniesie 10%. Natomiast według prognoz Central European Economic Review należy spodziewać się w Słowacji w 1997 roku inflacji rzędu 6,6%.

Dla lepszego zorientowania w sytuacji ekonomicznej Słowacji poniżej przytoczone zostały prognozy Central European Economic Review⁷ dotyczące wzrostu GDP i poziomu inflacji w krajach sąsiednich w 1997 roku. I tak w przypadku Czech prognozy mówią o 8,7% inflacji i wzroście GDP o 5,2%. W przypadku Polski przewidziany poziom inflacji wyniesie 16%, zaś wzrost GDP wyniesie 5,2%. Jeśli chodzi o Węgry, to przewidywana inflacja wyniesie 17%, zaś wzrost GDP wyniesie 2,7%. W przypadku Słowenii przewidywany poziom inflacji wyniesie 8,1% i nastąpi wzrost GDP o 3,9%.

II. AKTYWNOŚĆ TURYSTYCZNA MIESZKAŃCÓW SŁOWACJI

Aktywność turystyczna mieszkańców Słowacji i jej podstawowa struktura

W 1996 roku 21,1% mieszkańców Słowacji uczestniczyło w krótkich wyjazdach wakacyjnych, trwających do 4 dni. W wyjazdach dłuższych, trwających dłużej niż 4 dni,

⁷ Central European Economic Review, vol. IV nr 10, grudzień 1996-styczeń 1997, The Wall Street Journal Europe's.

uczestniczyło 41,1% Słowaków. Nigdzie nie wyjeżdżało i nie planowało wyjeżdżać 38,4% mieszkańców Słowacji⁸.

Ponad połowa Słowaków podróżujących na terenie kraju wyjeżdżała jeden raz. Częstotliwość krótkich wyjazdów krajowych przedstawiała się następująco:

1 wyjazd	54,5%
2 wyjazdy	23,0%
3 wyjazdy	12,7%.

Najczęstsze motywy krótkich wyjazdów krajowych Słowaków to odwiedziny krewnych i znajomych, wypoczynek i typowa turystyka. Przeciętny czas trwania krótkich wyjazdu Słowaków na terenie kraju wynosił w 1996 roku 2 dni.

Przeciętne wydatki Słowaków na terenie kraju na jeden krótki wyjazd wynosiły w 1996 roku 3632 korony słowackie.

W dłuższych wyjazdach krajowych uczestniczyło w 1996 roku 38,5% mieszkańców Słowacji. Na dłuższe wyjazdy Słowacy wybierali najczęściej lipiec i sierpień. Podczas dłuższych wyjazdów wakacyjnych na terenie kraju Słowacy preferowali pobyt w górach i pobyt na wsi.

W wyjazdach uczestniczyła najczęściej kadra kierownicza i menadżerowie oraz wykwalifikowani robotnicy, osoby z wyższym wykształceniem, będące w dobrej sytuacji materialnej (dochody na jednego członka rodziny wynoszące 4000 koron słowackich), mieszkańcy dużych miast.

Najczęściej wyjeżdżały osoby w wieku 30-44 lata, a także osoby z młodszych grup wiekowych. Udział wśród wyjeżdżających osób w wieku 60 lat i więcej był niższy niż przeciętny. Różnica w wysokości udziałów tej grupy wiekowej i grupy o największej aktywności turystycznej wynosiła 20%.

Najrzadziej uczestniczyły w wyjazdach osoby z podstawowym wykształceniem, gosapodynie domowe i niewykwalifikowani robotnicy, osoby o niskich dochodach, mieszkańcy wsi i małych miast.

⁸ Bulletin pre cestovny ruch, nr 3/97, Bratysława, 1997.

W 1996 roku 22,9 mln mieszkańców Słowacji wyjechało za granicę. W 1995 roku za granicę wyjechało 18,0 mln Słowaków. Tak więc w 1996 roku nastąpił wzrost liczby wyjazdów ze Słowacji o 27,2%⁹.

Słowacy najczęściej przekraczali granicę z Czechami (10,0 mln Słowaków, w 1995 roku - 6,6 mln Słowaków). Najmniej uczęszczaną granicą była z Ukrainą: przekroczyło ją 0,3 mln Słowaków (w 1995 roku - 0,6 mln Słowaków).

W dłuższych wyjazdach zagranicznych uczestniczyło w 1996 roku 45,9% mieszkańców Słowacji.

Cele, motywy, preferowane środki transportu, sposób spędzania czasu wolnego

Do najczęstszych motywów krótkich zagranicznych wyjazdów Słowaków w 1996 roku należały zakupy (głównie Polska, Węgry i Austria), odwiedziny krewnych i znajomych (przede wszystkim Czechy, Węgry i Austria)¹⁰.

Często motywem tych wyjazdów był też wypoczynek i typowa turystyka (głównie Węgry, Austria i Czechy).

Podczas dłuższych zagranicznych wyjazdów wakacyjnych Słowacy preferowali wypoczynek nad morzem (ponad 40% wyjazdów). Wyjazdy w celu odwiedzin rodziny lub znajomych miały blisko 20% udziału w ruchu wyjazdowym. Ponadto największe znaczenie miały pobyty w górach, wypoczynek nad wodą oraz wycieczki objazdowe i wyjazdy poznawcze (pobyty w miastach).

Turyści słowaccy wyjeżdżający nad morze korzystali najczęściej z autokarów (61,8% wyjazdów), samochodów osobowych (29,3% wyjazdów) oraz samolotu (24,1% wyjazdów).

Słowacy pytani o preferencje w wyborze formy spędzania czasu na wyjazdach wybierali najczęściej wypoczynek nad morzem (ponad 40%), wyjazdy w góry (26%), wyjazdy zdrowotne (blisko 25%), pobyty nad wodą (ponad 20%)¹¹.

⁹ Bulletin pre cestovny ruch, nr 2/97, Bratysława, 1997.

¹⁰ Bulletin pre cestovny ruch, nr 3/97, Bratysława, 1997.

¹¹ Badania przeprowadzone przez Instytut Turystyki w Bratysławie w 1996 roku, dotyczące preferencji w sposobie spędzania wakacji w 1997 roku.

Wyjazdy zagraniczne, porównania międzynarodowe, wydatki w czasie wyjazdu

W 1996 roku 22,9 mln mieszkańców Słowacji wyjechało za granicę. W 1995 roku liczba wyjazdów zagranicznych wynosiła 18,0 mln osób. Należy jednak brać pod uwagę, że duża grupa Słowaków wyjeżdża za granicę na jeden dzień. Dlatego też Słowacja nie ma wysokiej pozycji w rankingach WTO.

Pierwsze miejsce na świecie pod względem liczby zagranicznych wyjazdów zajmują Niemcy. Kolejne kraje wysyłające największą liczbę turystów to Stany Zjednoczone i Wielka Brytania.

Tab. 1. Wyjazdy zagraniczne z wybranych krajów w 1995 roku

Kraj	Liczba wyjazdów w mln
Niemcy	73,44
USA	61,51
Wielka Brytania	43,07
Japonia	23,21
Francja	20,21
Kanada	19,07
Holandia	19,05
Włochy	15,99
Austria	12,69
Hiszpania	12,64

Źródło: Tourism Market Trends - Europe, WTO, Madryt, 1997.

Do czołówki europejskiej pod względem wydatków na turystykę należą Niemcy, Wielka Brytania i (od 1994 roku) Francja.

Słowacy w 1996 roku wydali na wyjazdy zagraniczne 482,8 mln USD. W porównaniu z rokiem 1995, kiedy wydatki na turystykę zagraniczną wyniosły 330,0 mln USD, nastąpił wzrost o 46,3%.

W pierwszej połowie 1997 roku wydatki na turystykę zagraniczną Słowaków w stosunku do odpowiedniego okresu roku ubiegłego wzrosły o 28% (przy wzroście liczby wyjazdów w tym okresie o 4%).

Tab. 2. Wydatki na turystykę zagraniczną wybranych krajów europejskich

Kraj	Wydatki w mln USD			
	1992	1993	1994	1995
Niemcy	36891	38053	44284	50675
Wielka Brytania	19850	19058	22185	24737
Francja	13914	12836	13773	16328
Włochy	16530	14044	12085	12419
Austria	8393	8263	9401	11687
Rosja	b.d.	b.d.	7092	11599
Holandia	9649	8974	10983	11455
Słowacja	155	262	284	330

Źródło: Tourism Market Trends - Europe, WTO, Madryt, 1997.

Przeciętne wydatki na jeden wyjazd zagraniczny wynosiły w 1996 roku 6908 koron słowackich. W 1995 roku wynosiły 8600 koron słowackich, a jeśli pominąć wydatki na wyjazdy do Czech, to przeciętne wydatki na wyjazd wzrosłyby do 9400 koron.

Popyt na kategorie produktu

Największym zainteresowaniem cieszą się wśród turystów ze Słowacji wyjazdy wypoczynkowe nad morze. Wyjazdy typu "słońce i plaża" należą do najlepiej sprzedających się zagranicznych produktów turystycznych na rynku słowackim.

Duży popyt istnieje też na pobyty w górach (głównie Alpy i Tatry) i różnego rodzaju oferty związane z pobytem nad wodą (np. Balaton na Węgrzech). Dość duży popyt istnieje też na wycieczki objazdowe oraz wyjazdy poznawcze do miast.

Istnieje potencjalne zainteresowanie wyjazdami uzdrowiskowymi, lecz jak dotąd nie znajduje ono odzwierciedlenia w realizacji.

III. NAJWAŻNIEJSZE RYNKI DOCELOWE

Miejsce rynku na turystycznej mapie Europy

Słowacja nie należy do najważniejszych rynków generujących ruch turystyczny w Europie, aczkolwiek jeśliby wziąć pod uwagę liczbę wszystkich wyjazdów zagranicznych łącznie z wyjazdami jednodniowymi, to udział w ruchu nie byłby taki mały.

Wyjazdy z rynku słowackiego skupiają się głównie w środkowo-wschodniej części Europy (głównie rynki z nią sąsiadujące) oraz na obszarze krajów basenu Morza Śródziemnego.

Odwiedzane kraje, miejsce Słowacji na rynkach przyjmujących

Głównymi kierunkami wyjazdów zagranicznych Słowaków w 1996 roku były Czechy (15,4% wyjazdów), Włochy i Węgry.

Tab. 3. Główne kierunki wyjazdów zagranicznych Słowaków w 1996 roku

Kraj	1996
Czechy	15,4
Włochy	13,6
Węgry	11,3
Hiszpania	9,9
Chorwacja	8,7
Grecja	8,1
Austria	7,0
Niemcy	4,9
Francja	3,2
Inne	17,9

Źródło: Institute of Tourism, Ltd., w: Bulletin pre cestovny ruch, nr 2/97, Bratysława, 1997.

W przypadku dłuższych wyjazdów wakacyjnych Słowacy wybierali się w 1996 roku najczęściej do Włoch, Grecji, Chorwacji i Hiszpanii. W latach poprzednich dominującymi

kierunkami wyjazdów wakacyjnych były Włochy, Czechy oraz Hiszpania. Kolejne miejsca zajmowały takie kraje, jak Węgry, Francja, Chorwacja, Grecja i Austria.

Tab. 4. Kierunki zagranicznych wyjazdów wakacyjnych Słowaków w latach 1993-1995

Kraj	Udział w procentach		
	1993	1994	1995
Włochy	22,6	13,8	24,5
Czechy	5,3	17,2	12,3
Hiszpania	15,3	11,5	10,7
Węgry	8,3	7,5	8,8
Francja	7,6	9,2	7,7
Chorwacja	6,3	8,6	5,4
Grecja	9,7	8,6	4,6
Austria	4,5	8,6	4,6
Niemcy	6,6	6,3	3,4
Bułgaria	0,3	-	2,7
Szwajcaria	1,4	1,1	2,3
Polska	2,1	0,6	1,9
USA	1,7	-	1,9
Inne	8,3	7,0	9,2

Źródło: Panorama Slovenska, Bulletin pre cestovny ruch, nr 2/96, Bratislava, 1996.

Słowacy zajmują dość niskie pozycje na rynkach krajów przez siebie odwiedzanych pod względem liczby przyjazdów turystów. Często trudno jest określić dokładniej pozycję Słowacji na danym rynku ze względu na to, że na niektórych rynkach przyjazdy turystów ze Słowacji notowane są łącznie z przyjazdami z Czech.

Biorąc pod uwagę łączną liczbę przyjazdów z Czech i Słowacji najwyższe miejsce Słowacy zajmują na rynku węgierskim. W 1996 roku Czesi i Słowacy zajęli na tym rynku czwarte miejsce, przy czym w stosunku do 1995 roku zanotowano wzrost liczby przyjazdów o 12,2%.

Na rynku bułgarskim Czesi i Słowacy liczeni razem zajmują szóste miejsce. W 1996 roku w stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost liczby przyjazdów o 72,5%.

Na rynku rumuńskim Czesi i Słowacy pod względem liczby przyjazdów znajdują się na siódmym miejscu. W 1996 roku na tym rynku zanotowano spadek liczby przyjazdów o 3,7%.

Na rynku Jugosławii przyjazdy z Czech i Słowacji znajdują się na ósmym miejscu. W 1996 roku gwałtownie wzrosła liczba przyjazdów Czechów i Słowaków do tego kraju. Nastąpił wzrost liczby przyjazdów o 228,9%. Wyższy wzrost liczby przyjazdów zanotowano jedynie w przypadku Izraela, na podobnym poziomie wzrosła liczba przyjazdów z Niemiec.

Siódme miejsce zajmują Słowacy na rynku Chorwacji. W 1996 roku, podobnie jak w przypadku rynku Jugosławii, nastąpił gwałtowny wzrost liczby przyjazdów ze Słowacji, który wyniósł w stosunku do roku poprzedniego 210%. Pod względem wielkości wzrostu wyprzedzili Słowaków tylko Polacy i Amerykanie.

Na rynku austriackim turyści ze Słowacji zajmują 25 miejsce, przy czym w 1996 roku w stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost przyjazdów o 17,3%.

Konkurencja dla Polski

Główną konkurencję dla Polski stanowią Czechy, Węgry oraz Austria, zwłaszcza w wyjazdach krótkich lub jednodniowych. W przypadku dłuższych wyjazdów wakacyjnych i zorganizowanych wycieczek objazdowych do wybranych krajów najważniejszymi konkurentami dla Polski są Niemcy, Austria oraz kraje śródziemnomorskie (w pierwszym rzędzie Hiszpania).

Należy z wielką uwagą przyglądać się Jugosławii i Chorwacji, czy zaobserwowany w 1996 roku gwałtowny wzrost zainteresowania wyjazdami do tych krajów będzie się nadal utrzymywał. Ze względu na stosunkowo niedużą odległość od Słowacji oraz korzystne usytuowanie geograficzne (morze), kraje te mogą stać się poważnymi konkurentami dla Polski.

IV. SEGMENTACJA RYNKÓW

Główne ośrodki wysyłające

Do głównych ośrodków wysyłających turystów za granicę należą duże miasta, przede wszystkim Bratysława i Koszyce.

Struktura wyjazdów

Przy wyjazdach zagranicznych Słowacy chętnie korzystają z usług biur podróży. W 1995 roku wyjazdy z biurami podróży stanowiły 52,6% wszystkich zagranicznych wyjazdów wakacyjnych. W 1996 roku z usług biur podróży skorzystano w przypadku 42,3% wszystkich, nie tylko zagranicznych, wyjazdów wakacyjnych. Biorąc pod uwagę fakt, że wyjazdy zagraniczne częściej niż krajowe organizowane są poprzez biura podróży, należy mniemać, że w 1996 roku udział zagranicznych wyjazdów wakacyjnych zorganizowanych za pośrednictwem biur podróży pozostał na co najmniej tym samym poziomie co w roku poprzednim.

Wyjazdy organizowane samodzielnie stanowiły w 1995 roku 38,3% wszystkich zagranicznych wyjazdów wakacyjnych. Udział innych form organizacji wyjazdów wynosił 9,0%.

Młodzież zazwyczaj nie korzysta z usług biur podróży przy organizacji zagranicznych wyjazdów. Natomiast młodzi Słowacy i w średnim wieku należą do korzystających z usług biur podróży najczęściej.

Słowacy podczas zagranicznych wyjazdów nocują przede wszystkim w hotelach. W 1995 roku z bazy hotelowej skorzystano w przypadku 32,0% wyjazdów zagranicznych. Również w 1996 roku hotele były najczęściej wykorzystywanym rodzajem bazy noclegowej podczas wyjazdów za granicę.

Tab. 5. Wykorzystanie bazy noclegowej przez Słowaków podczas zagranicznych wyjazdów wakacyjnych w 1995 roku

Rodzaj bazy noclegowej	Udział w procentach
Hotele	32,0
Wynajęte (prywatne) domy, mieszkania	20,7
Mieszkania rodziny lub znajomych	20,3
Camping	17,7
Inne	9,3

Źródło: Panorama Slovenska, Bulletin pre cestovny ruch, nr 2/96, Bratysława, 1996.

Wyjątek stanowią wyjazdy do Czech, podczas których ponad połowa Słowaków korzysta z gościnności rodziny lub znajomych.

Inne aspekty segmentacji

Częstotliwość krótkich wyjazdów zagranicznych przedstawiała się następująco¹²:

1 wyjazd	55,2%
2 wyjazdy	28,1%
3 wyjazdy	7,3%.

Przeciętny czas trwania krótkiego zagranicznego wyjazdu Słowaków wynosił w 1996 roku 1,9 dnia.

Szczyt sezonu zagranicznych wyjazdów wakacyjnych Słowaków przypada na lipiec i sierpień. Te dwa miesiące obejmowały 65% zagranicznych wyjazdów wakacyjnych w 1995 roku. Czerwiec i wrzesień, ze względu na niższe ceny przed- i posezonowe, obejmowały dalsze 22% wyjazdów. Reszta wyjazdów rozłożona była na pozostałe miesiące.

Przeciętny czas trwania wyjazdu wakacyjnego wynosił 11,4 dnia, przy czym dominowały wyjazdy 7-dniowe.

V. KANAŁY DYSTRYBUCJI I PROMOCJI

Kanały informacji turystycznej

Prasa ogólnodostępna:

Novy Cas - dziennik o nakładzie 200 tys. egz.,

Pravda - dziennik o zasięgu krajowym i dużym nakładzie,

SME- dziennik o nakładzie 100 tys. egz.

Prasa turystyczna:

Bulletin pre cestovny ruch (dawniej **Panorama Slovenska**) - kwartalnik wydawany przez Ministerstwo Gospodarki (sekcję turystyczną),

Cestovatel - miesięcznik wydawany w nakładzie 10 tys. egz.

¹² Bulletin pre cestovny ruch, nr 3/97, Bratysława, 1997.

Kanały dystrybucji produktów

Na terenie Słowacji najważniejszym biurem podróży jest **SATUR**, utworzony na bazie dawnego biura podróży **CEDOK** (adres: Mileticova 1, 824 72 Bratysława, tel. (kier.421-7) 542 28 28, 542 22 05, fax 566 14 26).

Ponadto na terenie Słowacji działają takie biura podróży, jak: **Slovakoturist** (Bratysława), **Tatratour** (Bratysława), **Bustour** (Koszyce) i **Sorea** (Bratysława).

Główne formy promocji stosowane na rynku i główne działania konkurencji

Najczęściej stosowane formy promocji na rynku słowackim to reklama w prasie i telewizji, ogłoszenia w prasie branżowej i konsumenckiej oraz wydawnictwa promocyjne (materiały i broszury informacyjne, plakaty i inne materiały promocyjne).

Organizowane są study press dla przedstawicieli prasy konsumenckiej i branżowej, study tours dla przedstawicieli biur podróży. Organizowane są imprezy promocyjne, takie jak wystawy czy pokazy dla szerszej publiczności lub dla przedstawicieli branży.

Coraz większego znaczenia nabiera udział w targach turystycznych organizowanych na terenie Słowacji. Do najważniejszych imprez targowych odbywających się na terenie Słowacji należą międzynarodowe targi **EXPOTOUR** organizowane co roku w Żylinie w marcu oraz targi **Slovakiatour** w Bratysławie, organizowane w styczniu. Ponadto na terenie Słowacji organizowane są też regionalne imprezy targowe, giełdy i workshopy.

Na terenie Słowacji szereg zagranicznych biur podróży otworzyło własne filie, biura bądź utworzyło spółki. Do nich należą takie biura, jak np. Blue Dunabe Travel (Austria), Ruefa Reisen CS (Austria), Reise Kaiser (Niemcy), Inturist (Rosja), Ibusz (Węgry) i American Express (USA). Firmy te prowadzą ożywioną działalność informacyjną, reklamową i akwizycyjną na rzecz własnego kraju.

VI. MIEJSCE RYNKU W PRZYJAZDACH DO POLSKI

Przyjazdy i zmiany w ostatnich latach

W 1996 roku Polskę odwiedziło 87,44 mln cudzoziemców (przekroczenia granicy według GUS), w tym 5,423 mln mieszkańców Słowacji. Stanowili oni 6,2% wszystkich odwiedzających Polskę cudzoziemców. Największą grupę przyjezdnych stanowili Niemcy i Czesi. Trzecie miejsce zajęli Słowacy. Duża część gości z tych krajów to odwiedzający jednodniowi.

Według prognoz w 1997 roku Polskę odwiedzi 88,2 mln cudzoziemców, w tym 4,66 mln Słowaków.

Tab. 6. Przyjazdy do Polski z głównych krajów w latach 1993-1996 według przekroczeń granicy i prognoza na 1997 rok (w tys. osób).

Kraje	1993	1994	1995	1996	1997 ^{x/}
Razem	60951,2	74252,8	82243,6	87438,6	88200,0
Niemcy	42574,0	47488,5	47172,2	46713,1	47367,0
Czechy	5625,1	11143,1	15102,1	18526,6	18712,0
Słowacja	2418,2	2971,7	4351,2	5423,3	4664,0
kraje b.ZSRR	8120,9	9489,9	12500,3	13653,1	14161,0
w tym: Białoruś	1660,6	2151,9	3275,4	3808,9	3885,0
Litwa	1343,8	1143,9	1210,8	1408,3	1690,0
Rosja	1546,8	2403,7	2313,0	2165,7	2014,0
Ukraina	2301,6	3154,8	4735,7	5212,9	5474,0
Austria	231,9	292,2	372,1	388,6	396,0
Holandia	189,1	340,5	358,9	348,9	328,0
Francja	186,5	356,7	321,2	303,3	343,0
Wlk Brytania	104,8	211,0	191,8	217,5	239,0
USA	140,8	200,1	201,5	216,8	249,0
Węgry	164,5	178,6	195,9	203,3	211,0
Szwecja	177,3	204,6	197,7	199,3	203,0
Włochy	123,5	174,2	171,9	178,5	195,0
Belgia	79,7	189,1	164,3	149,9	169,0
Dania	115,3	203,2	170,4	144,0	152,0
Rumunia	187,7	220,4	181,1	131,7	86,0

x/ prognoza.

Źródło: GUS, prognoza Instytutu Turystyki w Warszawie.

Liczba przyjazdów cudzoziemców do Polski rosła w latach 1991-1996 średnio o 19% rocznie. Jednak w ostatnich latach tempo wzrostu maleje. W okresie 1994-1996 wynosiło średnio 8,5% rocznie.

W 1996 roku odwiedziło Polskę 19,4 mln turystów (cudzoziemcy spędzający przynajmniej jedną noc w Polsce). Według prognoz Instytutu Turystyki w Warszawie w 1997 roku liczba turystów zagranicznych odwiedzających Polskę wzrośnie do 19,9 mln osób. Wśród turystów dominują mieszkańcy krajów sąsiadujących z Polską. Według szacunków w 1996 roku Polskę odwiedziło 125 tys. turystów ze Słowacji, co stanowiło 0,64% wszystkich zagranicznych turystów odwiedzających Polskę.

Tab. 7. Oszacowanie przyjazdów turystów zagranicznych do Polski w latach 1994-1996

Kraj	Liczba przyjazdów w tys. osób		
	1994	1995	1996
Niemcy	7070	6690	6660
Kraje b.ZSRR	8045	8930	9160
w tym: Rosja	2285	1915	1800
Białoruś	1720	2150	2280
Ukraina	2525	3100	3200
Litwa	915	930	985
inne b.ZSRR	600	835	895
Czechy i Słowacja	615	570	550
w tym: Czechy	485	450	425
Słowacja	130	120	125
Pozostałe kraje (nie sąsiednie)	3095	3025	3040
Ogółem	15730	16190	16370

Źródło: W.Bartoszewicz, Przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w roku 1996, Instytut Turystyki, Warszawa, 1997.

W ostatnich kilku latach systematycznie rośnie liczba przyjazdów ze Słowacji do Polski (przekroczenia granicy). Zdecydowaną przewagę w ruchu z tego kraju mają jednodniowi odwiedzający. Liczba turystów ze Słowacji przyjeżdżających do Polski ulega pewnym wahaniom. W latach 1994-1996 liczba ta oscylowała w granicach 120-130 tys. osób.

Według prognoz w 1997 roku po raz pierwszy nastąpi spadek liczby przyjazdów ze Słowacji do Polski (przekroczenia granicy). Związane jest to z powodzią, jaka dotknęła nasz kraj latem tego roku.

Wydatki na tle wydatków innych

W latach 1993-1996 systematycznie rosły wydatki Słowaków na terenie Polski. W 1996 roku Słowacy pozostawili w Polsce 253,2 mln USD, o 148,2 mln USD więcej niż w roku poprzednim. Przeważająca część pieniędzy pozostawionych przez Słowaków w Polsce pochodziła od jednodniowych odwiedzających. Zaledwie kilka procent wpływów z tego rynku stanowiły wydatki turystów.

Tab. 8. Wydatki Słowaków w Polsce w latach 1993-1996

Rok	Ogółem w mln USD	Wydatki jednodniowych w mln USD	Wydatki turystów w mln USD
1993	49,4	b.d.	b.d.
1994	52,8	46,2	6,6
1995	105,4	94,8	10,6
1996	253,2	237,6	15,6

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Tab. 9. Wydatki cudzoziemców (turystów i jednodniowych odwiedzających) w Polsce w latach 1995-1996 według krajów w mln USD

Kraj	1995	1996
Niemcy	3625,6	4341,5
Czechy	504,7	744,9
Słowacja	105,4	253,2
Rosja	346,2	655,0
Białoruś	236,8	221,4
Ukraina	467,8	274,6
Litwa	72,2	137,7
Pozostałe kraje b.ZSRR	61,4	360,4
USA	187,5	199,2
Francja	50,4	80,6
Beneluks	124,0	153,5
Wielka Brytania	50,9	58,2
Skandynawia	79,0	124,0
Austria	123,1	80,1
Inne kraje	357,1	324,7
Ogółem	6392,1	8009,0

Źródło: T.Skalska, Turystyka przyjazdowa do Polski w 1996 roku: Wydatki cudzoziemców w Polsce, Instytut Turystyki, Warszawa, 1997.

W 1996 roku wydatki Słowaków stanowiły 3,2% wszystkich wydatków cudzoziemców w Polsce, a w 1995 roku 1,7%.

W latach 1993-1996 obserwuje się systematyczny wzrost przeciętnych wydatków w Polsce odwiedzających jednodniowych. Wzrost ten kształtuje się na poziomie 14-18% rocznie i uzależniony jest przede wszystkim od zmian w wydatkach odwiedzających jednodniowych z Niemiec.

Tab. 10. Wydatki odwiedzających jednodniowych w latach 1993-1996

Kraj	Wydatki jednodniowych na osobę w USD			
	1993	1994	1995	1996
Niemcy	45	53	67	79
Czechy	39	36	35	43
Słowacja	22	18	25	50
Ukraina	31	81	92	46
Białoruś	16	74	77	44
Rosja	19	88	79	160
Litwa	37	70	67	41
Ogółem	43	49	58	66

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Przeciętne wydatki jednodniowych odwiedzających ze Słowacji należały w latach ubiegłych do najniższych. W 1996 roku nastąpił gwałtowny wzrost tych wydatków. Jednodniowi odwiedzający ze Słowacji wydawali w 1996 roku przeciętnie na osobę 50 USD, co w porównaniu do roku poprzedniego stanowiło wzrost o 100%.

W 1996 roku przeciętny turysta ze Słowacji wydawał podczas pobytu w Polsce na osobę 108 USD, zaś średnie wydatki na dzień wyniosły 17 USD. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost Średnich wydatków turystów słowackich w Polsce, zarówno na osobę, jak i dziennych. Średnie dzienne wydatki na osobę turystów słowackich są niższe niż przeciętne wydatki na osobę jednodniowych odwiedzających, przy czym jest to tendencja obserwowana również w przypadku innych krajów.

Tab. 11. Średnie wydatki Słowaków w Polsce w latach 1993-1996

Lata	Średnie wydatki turystów w USD		Średnie wydatki jednodniowych na osobę w USD
	na osobę	dziennie na osobę	
1993	30	7	22
1994	51	11	18
1995	76	15	25
1996	108	17	50

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Tab. 12. Wydatki turystów zagranicznych w Polsce w 1996 roku według krajów

Kraj	Średnie wydatki na osobę w USD	Średnie wydatki na dzień w USD
Ogółem	213	39
Niemcy	247	42
Czechy	96	15
Słowacja	108	17
Ukraina	74	27
Białoruś	87	27
Litwa	136	38
Rosja	312	78
Austria	206	25
Beneluks	307	48
Francja	266	41
Skandynawia	275	36
USA	918	51
Wielka Brytania	268	43
Włochy	317	47
Pozostałe kraje	429	53

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Średnie wydatki turysty słowackiego w Polsce na osobę i na dzień były w 1996 roku niższe niż średnie wydatki przeciętnego zagranicznego turysty, wynoszące odpowiednio 213 USD i 39 USD.

Największy udział w wydatkach ponoszonych przez turystów słowackich w Polsce miały w 1996 roku koszty noclegów oraz zakupów i upominków. Nieco mniejszy udział miały koszty wyżywienia. Udział w wydatkach kosztów transportu i usług rekreacyjnych był niewielki.

Tab. 13. Struktura wydatków turystów słowackich w Polsce przyjeżdżających indywidualnie bez pośredników

Rodzaj wydatków	Średnie wydatki w USD		Udział w procentach
	na osobę	na dzień	
Noclegi	33,54	5,68	35,1
Wyżywienie	22,41	3,80	23,4
Transport	4,80	0,81	5,0
Usługi rekreacyjne	2,30	0,39	2,4
Zakupy, upominki	31,37	5,31	32,8
Inne wydatki	0,08	0,01	0,1
Brak danych	-	-	1,2

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Regionalizacja przyjazdów do Polski

W 1996 roku turyści ze Słowacji odwiedzali najczęściej region południowy-wschodni oraz centrum Polski (region środkowy-centralny). Ponadto najczęściej odwiedzane były regiony: południowy-środkowy oraz środkowy-wschodni.

Tab. 14. Regiony Polski odwiedzane przez turystów słowackich^{x/}

Region	Udział w procentach
Północny-zachodni	3,5
Północny-środkowy	5,0
Północny-wschodni	0,7
Środkowy-zachodni	3,2
Środkowy-centralny	49,4
Środkowy-wschodni	17,1
Południowy-zachodni	5,1
Południowy-środkowy	18,9
Południowy-wschodni	54,9

x/ procenty nie sumują się do 100 - możliwość wielokrotnego wyboru.

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

W porównaniu z innymi turystami zagranicznymi Słowacy w 1996 roku częściej odwiedzali region południowy-wschodni, południowy-środkowy (oprócz Austriaków i Włochów). Mniejszym zainteresowaniem cieszył się wśród turystów słowackich niż wśród turystów z innych krajów region środkowy-zachodni (oprócz Białorusinów i Ukraińców).

Mało turystów słowackich korzysta z rejestrowanej bazy noclegowej na terenie Polski. W 1996 roku najwięcej turystów ze Słowacji skorzystało z rejestrowanej bazy na terenie województw: warszawskiego (2,66 tys. osób na 15,26 tys. ogółu Słowaków korzystających z rejestrowanej bazy noclegowej na terenie Polski), krakowskiego (2,46 tys. osób), katowickiego (0,73 tys. osób), poznańskiego (0,61 tys. osób), nowosądeckiego (0,61 tys. osób), rzeszowskiego (0,60 tys. osób) i bielskiego (0,56 tys. osób).

W ostatnim roku obliczeniowym (X.1995-IX.1996) największy wzrost liczby Słowaków korzystających z rejestrowanej bazy noclegowej na terenie Polski zanotowano w następujących województwach: warszawskim, krakowskim, poznańskim, toruńskim, łódzkim, rzeszowskim oraz opolskim.

Tab. 15. Słowacy korzystający z rejestrowanej bazy noclegowej w Polsce (według danych GUS)

Województwo	X.1994-IX.1995	X.1995-IX.1996
Warszawskie	1412	2665
Białkopodlaskie	88	60
Białostockie	30	75
Bielskie	767	558
Bydgoskie	132	184
Chełmskie	4	64
Ciechanowskie	37	60
Częstochowskie	249	220
Elbląskie	246	129
Gdańskie	311	359
Gorzowskie	123	85
Jeleniogórskie	122	75
Kaliskie	214	187
Katowickie	1131	734
Kieleckie	217	238
Konińskie	16	18
Koszalińskie	29	24
Krakowskie	1719	2462
Krośnieńskie	404	389
Legnickie	31	100
Leszczyńskie	54	88
Lubelskie	268	319
Łomżyńskie	9	7
Łódzkie	422	592
Nowosądeckie	622	612
Olsztyńskie	258	87
Opolskie	130	272
Ostrołęckie	68	81
Piłskie	8	18
Piotrkowskie	116	147
Płockie	36	41
Poznańskie	396	720
Przemyskie	175	237
Radomskie	42	35
Rzeszowskie	433	603
Siedleckie	15	89
Sieradzkie	33	18
Skierniewickie	280	406
Słupskie	179	72
Suwańskie	72	121
Szczecińskie	151	200
Tarnobrzeskie	122	132
Tarnowskie	371	307
Toruńskie	215	471
Wałbrzyskie	91	163
Włocławskie	44	93
Wrocławskie	282	424
Zamojskie	46	81
Zielonogórskie	123	136
Polska ogółem	12343	15258

Źródło: dane GUS 1996, 1997.

VII. INFORMACJA O PRZYJAZDACH TURYSTÓW ZE SŁOWACJI DO POLSKI

Dane dotyczące struktury przyjazdów turystów ze Słowacji do Polski (osoby przebywające w Polsce przynajmniej jedną noc) oparte zostały na wynikach badań granicznych prowadzonych przez Instytut Turystyki w Warszawie wśród osób wyjeżdżających z Polski.

Turyści słowaccy organizują swoje przyjazdy do Polski najczęściej samodzielnie, bez pomocy pośredników. W 1996 roku w ten sposób zorganizowanych zostało 89,2% przyjazdów. Przyjazdy organizowane za pomocą biur podróży mają w przypadku rynku słowackiego niski udział. Z usług biur podróży skorzystano w przypadku zaledwie 9,8% przyjazdów, w tym 2,6% przyjazdów odbyło się w ramach zorganizowanych grup.

Tab. 16. Forma organizacyjna przyjazdów do Polski turystów ze Słowacji w 1996 roku

Forma organizacyjna przyjazdów	Udział w procentach
Wycieczki zorganizowane przez biuro podróży	2,6
Przyjazdy indywidualne z biurem podróży	7,2
Przyjazdy organizowane samodzielnie	89,2
Brak danych	1,0

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

W 1996 roku turyści słowaccy w porównaniu z innymi turystami odwiedzającymi Polskę (oprócz Litwinów) rzadziej korzystali z usług biur podróży, częściej natomiast organizowali swoje przyjazdy samodzielnie bez pośredników.

Do najważniejszych motywów przyjazdów turystów słowackich do Polski należy typowa turystyka (wypoczynek, zwiedzanie, rozrywka) oraz interesy i sprawy służbowe. Często motywem przyjazdów są odwiedziny krewnych lub znajomych oraz zakupy. Pozostałe motywy nie odgrywają praktycznie żadnej roli. Jedynie tranzyt ma nieco większy udział w przyjazdach Słowaków do Polski.

W porównaniu z turystami z innych krajów turyści ze Słowacji częściej (oprócz Czechów i Amerykanów) przyjeżdżali do Polski w 1996 roku odwiedzić rodzinę lub znajomych. Rzadziej niż turyści z innych krajów sąsiadujących z Polską (oprócz Niemców)

przyjeżdżali do Polski na zakupy, częściej (oprócz Czechów) kierowali się motywami typowo turystycznymi.

Tab. 17. Motywy przyjazdów turystów słowackich do Polski w 1996 roku.

Motywy przyjazdu	Udział w procentach ^{x/}
Typowa turystyka	43,0
Odwiedziny krewnych, znajomych	33,3
Interesy, sprawy służbowe	40,1
Dorywcza praca	1,9
Zakupy	20,8
Motywy religijne	0,7
Odwiedziny miejsca pochodzenia	1,3
Tranzyt	6,1

x/ procenty nie sumują się do 100, możliwość wielokrotnego wyboru.

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Turyści słowaccy spędzają w Polsce swój czas głównie w miastach. Trzech na czterech Słowaków wybrało tę formę pobytu w Polsce w 1996 roku. Wśród pozostałych form spędzania czasu najpopularniejsze były wycieczki objazdowe po kraju. Udział form typowo wypoczynkowych (pobyt w górach, nad morzem, nad jeziorami, na wsi) był niewielki i wynosił 6,3% przyjazdów.

Tab. 18. Formy spędzania czasu przez turystów słowackich podczas pobytu w Polsce w 1996 roku.

Forma spędzania czasu	Udział w procentach
Pobyt w miastach	75,9
Pobyt w górach	1,7
Pobyt nad morzem	2,4
Pobyt w lesie nad jeziorami	0,7
Pobyt na wsi	1,5
Objazd po kraju	16,1
Turystyka aktywna i specjalistyczna	0,0
Inne	0,9
Brak danych	0,7

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Turyści słowaccy w porównaniu do innych turystów zagranicznych odwiedzających Polskę częściej przebywają w miastach, nieco częściej też wybierają formy objazdowe. Rzadziej natomiast (oprócz turystów z krajów byłego ZSRR) wybierają typowo wypoczynkowe formy pobytu w Polsce.

W 1996 roku turyści słowaccy nocowali najczęściej w hotelach (33,9% przyjazdów). Chętnie nocowali też w pensjonatach (29,5% przyjazdów). Pozostałe możliwości zakwaterowania miały w przyjazdach ze Słowacji podobną wielkość udziału. Co dziesiąty Słowak korzystał z noclegów na campingach i z gościnności rodziny lub znajomych. Nieco częściej korzystano z noclegów w kwaterach prywatnych.

Tab. 19. Baza noclegowa wykorzystywana przez turystów słowackich w Polsce

Rodzaj zakwaterowania	Udział w procentach
Hotel, motel	33,9
Pensjonat	29,5
Camping	10,3
Kwatery prywatne	12,5
Mieszkanie rodziny lub znajomych	10,6
Inne	0,9
Brak danych	0,7

Źródło: badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.

Turyści słowaccy w 1996 roku rzadziej niż turyści z innych krajów (oprócz Litwinów i Białorusinów) korzystali z noclegów w hotelach. Zdecydowanie najczęściej spośród wszystkich turystów korzystali z noclegów na campingach. Częściej też niż inni korzystali z pensjonatów.

Wśród turystów słowackich odwiedzających Polskę w 1996 roku dominowali mężczyźni (65,5% przyjeżdżających). Przeważały osoby z wykształceniem wyższym (47,6% przyjeżdżających). Niewiele mniej było osób ze średnim wykształceniem (45,3% przyjeżdżających). Osoby z wykształceniem podstawowym stanowiły wśród turystów słowackich 1,5% przyjeżdżających.

Struktura przyjazdów według wieku wyglądała następująco:

do 24 lat	3,3%,
25 - 34 lata	29,7%,
35 - 44 lata	44,8%,
45 - 54 lata	20,9%,
55 - 64 lata	1,2%.

Przeważały osoby w wieku 35-44 lata. Udział młodzieży w wieku do 24 lat był niewielki. W porównaniu z turystami z innych krajów, wśród turystów słowackich młodzież miała najniższy udział w przyjazdach (oprócz Białorusi).

Osoby pracujące zawodowo stanowiły w 1996 roku 93,3% turystów słowackich. Udział w przyjazdach do Polski studentów i uczniów był niewielki, zaledwie 4,1% przyjeżdżających.

Czas pobytu turystów ze Słowacji w 1996 roku w Polsce wyglądał następująco:

1 - 3 noclegi	36,0%,
4 - 7 noclegów	41,6%,
8 - 28 noclegów	19,8%,
ponad 28 noclegów	2,6%.

Średnia długość pobytu turystów słowackich w Polsce wynosiła w 1996 roku 6,2 nocy.

Wskazania dla promocji

Na rynku słowackim promocja powinna być skierowana w pierwszym rzędzie do osób młodych i w wieku średnim (25-45 lat) oraz do młodzieży.

W przypadku osób w wieku 25-45 lat oprócz ogólnych działań promocyjnych skuteczna może być kampania promocyjna zorganizowana przez polskie biura podróży reklamująca oferty dotyczące Polski. Ta grupa wiekowa Słowaków najczęściej korzysta z usług biur podróży przy wyjazdach zagranicznych. Do tych osób może być skierowana oferta turystyki miejskiej i kulturowej (z nastawieniem raczej na zabytki kultury polskiej), wycieczek objazdowych z nastawieniem krajoznawczym - pokazanie Polski i jej bogactwa kulturowego. Tu również są największe potencjalne możliwości na zainteresowanie wypoczynkiem nad polskim morzem i wypoczynkiem nad jeziorami.

W przypadku młodzieży należy przede wszystkim prowadzić działalność promocyjno-informacyjno-reklamową, ukazującą różne możliwości bardziej aktywnego i atrakcyjnego spędzania czasu na terenie Polski. Wśród tej grupy potencjalnie duże możliwości rozwoju mają różne aktywne formy pobytów w Polsce nad jeziorami czy w górach. Osoby z tej grupy wiekowej nie lubią korzystać z usług biur podróży. Niezmiernie ważne więc w tym przypadku byłoby wprowadzenie dość dużej dawki informacyjnej, pozwalającej osobom zainteresowanym na samodzielne zorganizowanie wyjazdu do Polski.

ŹRÓDŁA

1. Rocznik Statystyczny, GUS, Warszawa, 1996.
2. Statisticka Rocenka Slovenskej republiky 1996, Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 1996.
3. The World in 1997, The Economist Newspaper Limited, London, 1996.
4. Central European Economic Review, vol. IV nr 10, grudzień 1996-styczeń 1997, The Wall Street Journal Europe's.
5. Bulletin pre cestovny ruch, nr 2/97, Bratislava, 1997.
6. Bulletin pre cestovny ruch, nr 3/97, Bratislava, 1997.
7. Panorama Slovenska, Bulletin pre cestovny ruch, nr 2/96, Bratislava, 1996.
8. Tourism Market Trends - Europe, WTO, Madryt, 1997.
9. W.Bartoszewicz, Przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w roku 1996, Instytut Turystyki, Warszawa, 1997.
10. T.Skalska, Turystyka przyjazdowa do Polski w 1996 roku: Wydatki cudzoziemców w Polsce, Instytut Turystyki, Warszawa, 1997.
11. Badania graniczne Instytutu Turystyki w Warszawie.